

RÖVID KÖZLEMÉNYEK
KURZE MITTEILUNGEN
NOTES AND OBSERVATIONS

A SPHAGNUM FIMBRIATUM
A SIROKI NYÍRJES TÓ ÁTMENETI LÁPJÁN

A Mátrában végzett kutatások folyamán vizsgáltuk a Sirok melletti Nyírjes tó növényzetét (1968, 1974). A tőzegmohák meghatározásakor a területről még nem ismert, új fajra, *Sphagnum fimbriatum*-ra bukkantunk. E faj Magyarországon eddig ismert termőhelyei (BOROS 1968): Bakony: Öcsi-Nagytó, Szentbékakála; Őrség: Szőce; Vasihogyhát: Gersekarát, Petőmihályfalva; Bükk: Baktai-tó; Putnoki dombvidék: Keleméri-mohos; (ORBÁN—VAJDA 1982): Budapest: Csömör.

A növény viszonylag alacsony, sárgászöld színű, gyepje laza. Jellegzetes lapát alakú szárlevelei szélesen lekerékített csúcsúak. A szárlevélkék lemeze felülről is, oldalról is bemetszettek, szálasan rojtosak.

A siroki Nyírjes tó könnyen elérhető a falut átszelő főútról. A természetvédelmi tábla mellett kell befordulni a tóhoz vezető ösvényre.

A Nyírjes tavat körülvevő úgynevezett laggzóna fűzlápjában többek között a *Salix cinerea*, *S. purpurea*, *Lythrum salicaria* nő. Középen, a tőzegmohás átmeneti lápjában a *Sphagnum subsecundum*, *S. obtusum*, *S. squarrosum*, *S. recurvum* (MÁTÉ, KOVÁCS 1958, SOÓ 1964), és a *S. fimbriatum* alkot *Carici lasiocarpae-Sphagnetum* társulást. A *Sphagnum fimbriatum* nem volt ismert a társulásban. A tőzegmoha gyepben a *Sphagnum recurvum* és a *S. palustre* párnái uralkodnak. A *S. fimbriatum*-ot a *S. recurvum* és az *S. recurvum* var. *amblyphyllum*-mal együtt gyűjtöttük be (PÓCS T., BAKALÁRNÉ). A növénynek sporophytonja is volt, ami ennél a fajnál is elég ritka.

A Nyírjes tóból származó *Sphagnum fimbriatum* herbáriumi példányai a Mátra Múzeum és az egri Tanárképző Főiskola Növénytani Tanszékének gyűjteményében találhatók.

IRODALOM

- BOROS, Á. (1968): Bryogeographie und Bryoflora Ungarn, Akad. Kiadó, Budapest pp. 466.
ORBÁN—VAJDA: Magyarország mohafldrájának kézikönyve Akad. Kiadó, Budapest (in press.)
MÁTÉ—KOVÁCS: A Mátra tőzegmohás lágja, BK. 47, 1958: 323.
SOÓ, R. (1964): Magyar flóra és vegetáció rendszertani — növényföldrajzi kézikönyve I. Akad. Kiadó Budapest, pp. 589.

Érkezett: 1981. IV. 10.

BAKALÁRNÉ SÜTŐ Ibolya, Eger

VÖRÖSFEJŰ GÉBICS (LANIUS SENATOR L.) EGERBEN

1976 szeptemberében vörösfejű gébics hímet (*Lanius senator* L.) figyeltem meg az egri Népkerthben. A madár az Eger-patakhöz közel eső fák egyikén üldögélt pár percig, majd elrepült. A vörösfejű gébics Bükk hegységi előfordulásáról, illetve fészkeléséről igen kevés adat áll rendelkezésre: KEVE A. (1969) Miskolcraól, SÁMUEL N. (1958) Gadnáraól említi. Fészkeléséről MAUKS K. (1928, 1934) számol be.

IRODALOM

- KEVE, A. (1969): Vörösfejű gébics Miskolcon. — *Aquila* 75: 291.
MAUKS, K. (1928): A vörösfejű gébics: *Lanius senator* L. fészkelése a borsodi Bükkben. *Aquila* 34—35: 378—379.
MAUKS, K. (1934): *Lanius senator* L.: vörösfejű gébics újabb fészkelése a borsodi Bükkben. — *Aquila* 38—41: 345—355.
SÁMUEL, N. (1958): Nagy őrgébics és vörösfejű gébics Gadnán — *Aquila* 69—70: 199—203.

Érkezett: 1981. VII. 10.

BÁNKUTI Károly, Eger

A NAGYKÓCSAG (EGRETTA ALBA) TÉLI ELŐFORDULÁSA GYÖNGYÖSHALÁSZON

1980. V. 5. és 10. között Gyöngyöshalász térségében vadkacsázás közben több alkalommal megfigyeltem a nagykócsag egy áttelelő példányát. Adatok: XII. 5. a gyöngyöshalászi tó sekély vizében, a befolyó közelében szedegtetett (napközben), 6-án ugyanitt, a befolyó közelében levő gyékényfoltból riasztottam fel (alkonyatkor); 7-én a gyöngyöshalászi patakról felriasztva, a tavat tápláló csatornára repült át. Ezt követően 10-én Encspusztta mellett a patakon figyeltem meg utoljára. A madár éber volt és egészségesnek látszott.

Feljegyzéseim alapján november utolsó heteiben szinte országos viszonylatban havazásokról számolt be a rádió. Ez Gyöngyöshalász térségére nem vonatkozott: XI. 28-án este 7—8 cm hó esett, ez 29-én reggelre elolvadt, 30-án további olvadás. Az első jelentősebb fagy 5-én este volt, 6-ra a tó befolyójának környékén és a sekély vízén vékony jégréteg képződött. Ez utóbbi készítette a madarat a patakra, majd a gyakori zaklatás (vadászat, falu közelsége) miatt elhagyta a területet.

Érkezett: 1981. IV. 5.

VARGA András, Gyöngyös

ÁTVONULÓ KISVÉRCSE (FALCO NAUMANNI) CSŐVÁRNÁL

A Sinkár-patak völgye fölött emelkedő Csővár várronjánál (349 méter) 1978. május hónap folyamán kisvércsét — módosított néven fehérkarmú vércsét — *Falco naumanni* — figyeltem meg, mintegy 3—4 órán át (közben az igen közeli szomszédos Vashegyre — 358 m — is átmentem, átvizsgálva keleti dolomit-letöréseit. Ismételten már nem sikerült észlelni. Csak egyetlen példány hím kisvércse tartózkodott ilyen tartósan ekkor a napsütéses, bár hűvös időben a romoknál, majd a lombosodni kezdő közeli tölgyeken és ismét a romoknál. Eközben a hátát is jól meg lehetett figyelni a vércsének: így volt biztos a megfigyelés, mivel hím kisvércséről volt szó, egyszínű gesztenyevörös, — foltozatlan háttal — szemben a mindenkor foltozott hátú vörösvércsékkel. Ténylegesen lágyabb csengésű, szinte halk vércsevijjogását is elég gyakran hallatta. Nyilván átvonulóban tartózkodott itt a hím kisvércse. Azt, hogy „fehérkarmú”, csak 6×-os nagyítású távcsövemmel nem tudtam biztosan megállapítani. A következő évtől a Csővár és közvetlen környéke már természetvédelmi terület lett.

A Szandavár (546 m) romjain és szikláin nem találtam vércsét; itt viszont kövirigó (*Monticola saxatilis*) volt (1979, 1980).

Érkezett: 1981. IV. 1.

Dr. TAPFER Dezső, Budapest

KÖVIRIGÓ (MONTICOLA SAXATILIS) A CSERHÁTBAN

A hazánkban meglehetősen ritka kövirigó kisebb a feketerigónál és különösen a hím igen szép tollazatú madár. Napos sziklaletörések, várromok, felszíni bányafejtések elhagyott kőépületei a leggyakoribb fészkelőhelyei. Ismételt előfordulását észleltem a Cserhátban Szandavár festői romjain és a nógrád-kövesdi kőfejtőkben, legutóbb 1980 áprilisában és májusában. Várfalrom köüregében elhagyott fészket is megtaláltam.

A környező táj a kőfejtésekkel, a napsütötte sziklaletörésekkel kiváló táplálkozóterület a rovarokat elsősorban vadászó kövirigók számára — a meleg hónapokban. Különösen szép látvány megfigyelni egy itt is épen maradt orgonaszzerű bazalt-kőomlason nagyritkán.

Hazánk meglehetősen kevés napsütötte fekvésű sziklás tájai és várromjai közül egyike a legmagasabb fekvésűnek Szandavár a maga 546 méterével és kövirigó-fészkelésével — a szintén cserhádi (ha a szegélyen is) — Naszály még nagyobb kiterjedésű sziklagörgetegek mellett, ahol ritkán ugyan, de olykor szintén megfigyelhető a kövirigó.

Érkezett: 1981. IV. 1.

DR. TAPFER Dezső, Budapest